

OMATOIMISEN VARAUTUMISEN AUDITOINTI

TURVALLISUUSJOHTAMINEN

A

ONNETTOMUUS-
RISKIENHALLINTA

B

TURVALLISUUTEEN
LIITTYVÄT ASIAKIRJAT

C

RAKENTEELLINEN
PALOTURVALLISUUS

D

TURVALLISUUS-
TEKNIikka

E

TURVALLISUUSVIESTINTÄ JA -OSAAMINEN

F

Omatoimisen varautumisen auditointimalli

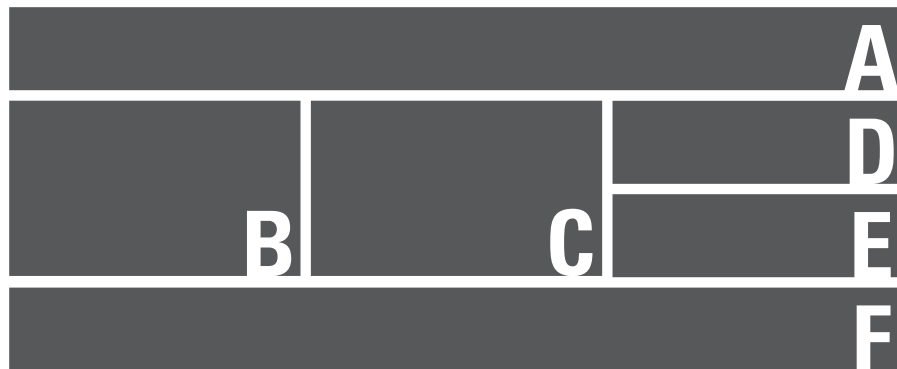
Omatoimisen varautumisen auditointimalli on tarkoitettu sekä pelastusviranomaisille auditoivan palotarkastuksen suorittamiseksi että organisaatioille turvallisuuden ja omatoimisen varautumisen kehittämiseksi. Omatoiminen varautuminen määritellään pelastuslaissa 379/2011 ja veloitteen toteuttaminen edellyttää organisaatiolta onnettomuusriskien tunnistamista ja arviointia, menetelmiä tunnistettujen riskien ehkäisemiseksi sekä toimintavalmiutta kyseisissä onnettomuustilanteissa. Omatoimisen varautumisen merkitys on tärkeä, sillä onnettomuuksia voi ehkäistä vain ja ainoastaan organisaatio itse. Myös toiminta onnettomuustilanteen aikana on osittain organisaation vastuulla (pelastuslaitoksen antaessa tukea organisaatiolle). Toteutuessaan onnettomuudet voivat vahingoittaa ihmisiä, ympäristöä, mainetta, toimintaa ja omaisuutta – vahinkojen suuruuteen vaikuttaa omatoimisen varautumisen taso. Omatoiminen varautuminen on myös yksi osatekijä turvallisuuskulttuurin muodostumisessa.

Huomioitavaa on, että lainsäädännön vaatimukset vaihtelevat toiminnan luonteen, rakennustyyppin sekä toimintaa uhkaavien onnettomuusriskien mukaan. Tästä johtuen mallia on sovellettava näiden vaatimusten mukaisesti.

Omatoimisen varautumisen auditointimallissa vaatimukset on jaoteltu omatoimisen varautumisen kehittämisen ja toteuttamisen kannalta olennaisiin kokonaisuuksiin, joita ovat:

A Turvallisuusjohtaminen	D Rakenteellinen paloturvallisuus
B Onnettomuusriskienhallinta	E Turvallisuustekniikka
C Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat	F Turvallisuusviestintä ja -osaaminen

Jokainen osa-alueista jakautuu kolmeen tarkentavaan kriteeriin. Osa-alueen keskeinen sisältö ja tavoite on määritelty osa-alueen kuvauksessa. Kriteerien yksityiskohtaisempaa sisältöä on kuvattu osa-alueen taulukon jälkeen.

Arviointiasteikko

Omatoimisen varautumisen auditointimalli jakautuu jokaisen osa-alueen ja kriteerin osalta tasoihin 1-5:

1 - Heikko taso: Toiminnassa havaitaan merkittäviä puutteita ja toiminnassa on tätä kautta korostunut onnettomuusriski. Organisaatio on jättänyt hoitamatta selkeitä pelastuslain 379/2011 edellyttämiä kokonaisuuksia.

2 - Puutteellinen taso: Toiminnassa havaitaan selkeitä yksittäisiä puutteita. Taso 2 edellyttää kuitenkin, että pääosa pelastuslain 379/2011 vaatimuksista on täytetty.

3 - Lakisääteinen taso: Organisaation toiminta täyttää pelastuslain 379/2011 vaatimukset kaikilta osin. Taso 3 voi sisältää enintään yksittäisiä ja vähäpätöisiä puutteita omatoimisessa varautumisessa.

4 - Omaehtoinen taso: Organisaatio täyttää tason 3 vaatimukset ja on kehittänyt toimintaansa yksittäisillä ja selkeillä toimenpiteillä yli lakitason.

5 - Edistyksellinen taso: Organisaatio täyttää tason 4 vaatimukset ja on kehittänyt toimintaansa selkeästi kokonaisturvallisuutta kohti.

Sisällys

Käyttöohje	3
Auditointityökalu	4 - 5
Osa-alueet	
A: Turvallisuusjohtaminen	6 - 7
B: Onnettomuusriskienhallinta	8 - 9
C: Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ja ohjeet	10 - 11
D: Rakenteellinen paloturvallisuus	12 - 13
E: Turvallisuustekniikka	14 - 15
F: Turvallisuusviestintä ja -osaaminen	16 - 17
Itsearviointi ja johtopäätökset	18 - 19

1. Painos

6.5.2013

Käyttöohje

Opas on tarkoitettu sekä pelastusviranomaisille auditoivan palotarkastuksen suorittamiseksi että organisaatioille turvallisuuden ja omatoimisen varautumisen kehittämiseksi.

Ohje pelastusviranomaiselle

Kainuun pelastuslaitos suorittaa määräaikaiset palo-tarkastukset kyseisen mallin mukaisesti. Auditointi suoritetaan kohteessa yhdessä asiakkaan edustajan kanssa. Mikäli tasossa 3 havaitaan puutteita, tulee pelastusviranomaisen puuttua niihin korjausmääräyksiin tai muin käytössään olevin keinoin.

Ohje muille organisaatioille

Omatoimisen varautumisen auditointimallia saa hyödyntää vapaasti oman organisaation turvallisuuden ja omatoimisen varautumisen kehittämisessä. Mallin avulla on mahdollista tunnistaa toiminnassa olevia puutteita sekä suorittaa omatoimista valvontaa. Pelastusviranomaisen suosittelee suorittamaan säännöllisesti omatoimisen varautumisen tason itsearviointin tätä työvälinettä hyödyntäen. Suositeltavaa on tehdä itsearviointi myös ennen palotarkastusta ja vertailla tuloksia palotarkastuksen aikana pelastusviranomaisen näkemysten kanssa.

Auditoinnin/itsearviointin suorittaminen

Auditointi/itsearviointi toteutetaan tutustumalla toimintaan, asiakirjoihin, käytössä oleviin tiloihin sekä rakenteellisiin ja teknisiin ratkaisuihin. Suositeltavaa on käsitellä malli tässä oppaassa esitetyssä järjestyksessä aloittaen osa-alueesta A ja edeten osa-alueeseen F. Olennaista on, että mukana on riittävästi toimintaa ja tiloja tuntevia tahoja. Mukana on syytä olla myös sekä esimies- että työntekijäasemassa olevia henkilöitä.

Tutustu ensin osa-alueen (esim. A Turvallisuusjohtaminen) otsikon alla olevaan tavoitteeseen ja selvitä mitä se tarkoittaa toiminnan osalta. Käy tämän jälkeen osa-alueen kriteerit (esim. Aa Vastuunjako) yksitellen läpi. Aloita kriteerin selvittäminen sen tavoitteesta (esim. Aa Vastuunjako) ja tason 3 kuvauksesta. Pohdi täyttyykö vaatimus toiminnassa vai poikkeako todellisuus joko negatiivisella tai positiivisella tavalla. Kyseessä ei ole tieteellinen arviointi, vaan tarkoituksena on löytää parhaiten sopiva arvo (1-5). Perussääntö on se, että edellisen tason on täytyttävä, jotta voi saada seuraavan tason tuloksen. Merkitse tulos sivuilla 17–18 olevaan pistetaulukkaan ja kirjaa ylös myös keskeinen havainto. Keskeinen havainto voi olla tasoilla 1 ja 2 keskeinen puute tai tasoilla 4-5 keskeinen käytössä oleva hyvä käytänne.

Etene tämän jälkeen samaa kaavaa noudattaen muut kriteerit läpi. Muodosta osa-alueen tulos kolmen kriteerin keskiarvolla normaaleja pyöristyssääntöjä noudattaen. Mikäli huomaat, että jo arvioitua kohtaa olisi syytä arvioida uudestaan, palaa siihen ja jatka siitä mihin jäit. Etene vastaavalla kaavalla kaikki kuusi osa-aluetta läpi ja muodosta omatoimisen varautumisen tulos kuuden osa-alueen tulosten keskiarvolla. Jos jokin kriteeri ei ole lakisääteisenä vaatimuksena, anna kriteerin arvoksi 3. Jos taas kyseinen asia on omaehtoisesti otettu käyttöön, arvioi se kriteeristön mukaisesti joko arvolla 4 tai 5.

Itsearviointin jälkeen havaitut puutteet tulee korjata lainsäädännön edellyttämälle tasolle. Velvollisuus ei edellytä viranomaisen erillistä määräystä. Suositeltavaa on vastuuttaa ja aikatauluttaa toimenpiteet heti itsearviointin jälkeen. Lisätietoja hyvistä menettelytavoista lakisääteisen tilan saavuttamiseksi saat pelastusviranomaiselta.

Käsitteet

Auditointi - Määrämuotoinen ja objektiivinen arviointi sen havaitsemiseksi, onko auditoinnin kohteelle asetetut vaatimukset täytetty. Kainuun pelastuslaitos suorittaa määräaikaiset palotarkastukset auditoivina palotarkastuksina tämän oppaan mukaisesti.

Itsearviointi - Toimijan itsensä suorittama arviointi asetettujen vaatimusten täyttymisestä.

Omatoiminen varautuminen - Pelastuslain 379/2011 14 § vaatimus rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan omaehtoisesta turvallisuustyöstä. Vaatimukseen liittyvät myös muut pelastuslain 2. ja 3. luvun säännökset.

Onnettomuusriski - Ennalta arvaamaton vahinkotapahtuma, joka voi aiheuttaa mm. henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkoja.

Onnettomuusriskienhallinta -Toimintaa uhkaavien onnettomuusriskien tunnistaminen ja arviointi sekä niiden ehkäiseminen ja toimintavalmiuden varmistaminen onnettomuustilannetta varten. Perinteisesti puhutaan myös palo- ja pelastusturvallisuudesta.

Muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet - Toiminnasta riippuen tuotannon ja toiminnan turvallisuus, kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, henkilöturvallisuus, työturvallisuus- ja -suojelu, rikostorjunta, ympäristöturvallisuus ja valmiussuunnittelu.

Kriisitilanne - Organisaation näkökulmasta vakava kriisi sekä toiminnan häiriöityminen tai keskeytyminen.

Turvallisuuskulttuuri - Organisaatiossa vallitseva asenne ja toteuma turvallisuusasioissa kokonaisvaltaisesti.

Lisätietoja:

Kainuun pelastuslaitos

www.kaipe.fi

	1 - Heikko taso	2 - Puutteellinen taso	3 - Lain vaatima taso	4 - Omaehtoinen taso	5 - Edistyksellinen taso
A: Turvallisuuksijohtaminen	Aa: Vastuunjako				
	Vastuunjakoa ei ole.	Vastuunjako kattaa vain osan onnettomuuksien ehkäisystä ja toiminnasta onnettomuustilanteissa.	Vastuunjako on selkeä ja se kattaa riittävällä tavalla onnettomuuksien ehkäisyn ja toiminnan onnettomuustilanteissa.	Vastuutahojen toiminta kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Vastuunjako on nimetty ja suunniteltu myös kriisitilanteita varten.
	Ab: Omatoiminen valvonta				
	Omatoimista valvontaa ei suoriteta.	Omatoimista valvontaa tehdään satunnaisesti.	Omatoiminen valvonta kattaa läheltä piti tilanteet sekä poikkeamat onnettomuuksien ehkäisyn ja toimintavalmiuden osalta.	Omatoiminen valvonta kattaa muiden toiminnan kannalta olennaisten turvallisuuden osa-alueiden toteutumisen.	Omatoiminen valvonta ja palautteen kerääminen on suunnitelmallista ja dokumentoitua toimintaa.
B: Onnettomuusriskienhallinta	Ac: Turvallisuuksipuutteisiin reagoiminen				
	Tunnistettuja tai tietoon saatettuja puutteita ei huomioida.	Tunnistettuja tai tietoon saatettuja puutteita korjataan satunnaisesti.	Turvallisuuksipuutteisiin ja epäkohtiin reagoidaan oma-aloitteisesti.	Korjaavat toimenpiteet kattavat myös muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Epäkohtiin puuttuminen on suunnitelmallista, dokumentoitua ja mahdollisuuksien mukaan ennakoivaa toimintaa.
	Ba: Riskien tunnistaminen ja arviointi				
Onnettomuusriskejä ei ole tunnistettu eikä arvioitu.	Onnettomuusriskien tunnistaminen ja arviointi on puutteellista, eikä vastaa kohteen erityispiirteitä.	Onnettomuusriskit on tunnistettu ja arvioitu kokonaisvaltaisesti kohteen/toiminnan erityispiirteet huomioiden.	Riskien tunnistaminen ja arviointi käsittää muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Riskit on tunnistettu ja arvioitu toiminnan keskeytymisen näkökulmasta.	
Bb: Riskienhallintakeinot					
Riskienhallinnan toimenpiteet ovat erittäin puutteellisia.	Toimenpiteet eivät kata sekä onnettomuuksien ehkäisyä että toimintavalmiutta.	Riskienhallintakeinot mahdollistavat sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyn että toiminnan onnettomuustilanteissa.	Toimenpiteet kattavat laajemmin muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Toimenpiteet kattavat keskeytymisen aiheuttavat riskit ja niistä toipumisen.	
Bc: Riskienhallinnan dokumentointi					
Dokumentaatiota ei ole.	Dokumentaatio on puutteellinen tai vanhentunut.	Riskien arvioinnin johtopäätelmät on dokumentoitu asianmukaisesti ja ajantasaisesti.	Dokumentaatio kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Dokumentaatio kattaa toiminnan keskeytymisen aiheuttavat riskit.	
C: Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat	Ca: Pelastussuunnitelma				
	Pelastussuunnitelmaa ei ole laadittu tai se on merkittävästi puutteellinen.	Pelastussuunnitelma on osittain puutteellinen tai siinä ei ole huomioitu kaikkia kohteen erityispiirteitä.	Pelastussuunnitelma on laadittu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti ja siinä on huomioitu toiminnan sekä kohteen erityispiirteet.	Pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa toiminnan keskeytyminen ja siitä toipumisen.
	Cb: Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat				
Asiakirjoja ei ole tai ne ovat merkittävästi puutteellisia.	Asiakirjat ovat osittain puutteellisia.	Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat asianmukaisia.	Asiakirjat ylittävät lainsäädännön vaatimukset	Asiakirjat on otettu osaksi pelastussuunnitelmaa tai muuta organisaation kannalta loogista kokonaisuutta.	
Cc: Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyyys					
Asiakirjat tai merkittävä osa niistä on vanhentuneita tai ei ole asianosaisten käytettävissä.	Asiakirjoissa on yksittäisiä vanhentuneita tietoja tai osa asiakirjoista ei ole asianosaisten käytettävissä.	Asiakirjat ovat ajantasaisia ja asianosaisten käytettävissä.	Myös muut kuin lakisäätteiset turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat ajantasaisia ja päivitettyjä.	Käytettävyyteen ja luottavuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota.	

	1 - Heikko taso	2 - Puutteellinen taso	3 - Lain vaatima taso	4 - Omaehtoinen taso	5 - Edistyksellinen taso
D: Rakenteellinen paloturvallisuus	Da: Onnettomuuksien syntyminen ehkäisy				
	Onnettomuuksien syntyminen ehkäisyyssä on selkeitä onnettomuusvaaran aiheuttavia puutteita.	Onnettomuuksien syntyminen ehkäisemisessä on yksittäisiä puutteita.	Onnettomuuksien syntyminen ehkäistään rakenteellisin keinoin: - Rakennuksen rakennusluvan mukainen kunto ja käyttö (ml. tavaroiden säilyttäminen) - Pintamateriaalin ja sisusteiden asianmukainen luokitus - Ilmanvaihtojärjestelmien ja sähkölaitteistojen huolto ja kunnossapito	Tuhotöiden ehkäisyä on tehostettu rakenteellisin, teknisin tai henkilövalvonnan keinoin.	Materiaalien ja sisusteiden paloturvallisuus ylittää lakisääteiset vaatimukset.
	Db: Poistumismahdollisuuksien turvaaminen				
	Poistumisturvallisuudessa on merkittäviä puutteita.	Poistumisturvallisuudessa on yksittäisiä puutteita.	Poistumisturvallisuudesta on huolehdittu ja uloskäytävät ovat määräysten mukaiset.	Uloskäytävien esteettömyys ja käyttökelpoisuus tarkastetaan säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.	Poistumisturvallisuutta on parannettu yli lakisääteisen vaatimustason.
E: Turvallisuustekniikka	Dc: Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen				
	Palo-osastoinnissa tai pelastustoiminnan edellytyksissä on merkittäviä puutteita.	Palo-osastoinnissa tai pelastustoiminnan edellytyksissä on yksittäisiä puutteita.	Onnettomuuksien vaikutuksia voidaan rajoittaa rakenteellisesti: - Palo-osastointi on kunnossa. - Pelastustoiminnan edellytykset on varmistettu	Pelastustoiminnan edellytyksiä on parannettu riskiperusteisesti.	Palo-osastointia on parannettu riskiperusteisesti.
	Ea: Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Onnettomuuden havaitsevat ja siitä varoittavat järjestelmät/laitteet: - Asianmukaisuus ja toimivuus - Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Olemassa olevia järjestelmiä/laitteita on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä.	Kohteessa on lakisääteisten laitteiden ja järjestelmien lisäksi muita onnettomuuden havaitsevia tai siitä varoittavia järjestelmiä.	
Eb: Alkuserävalmius					
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Alkuserävalmiuteen käytettävät järjestelmät/laitteet - Asianmukaisuus ja toimivuus - Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Alkuserävalmiutta on parannettu riskiperusteisesti.	Kohteessa on omaehtoinen automaattinen sammutuslaitteisto vähintään riskialttiimmassa osassa kiinteistöä tai sen ollessa lakisääteinen vaatimus sitä on parannettu riskiperusteisesti.	
Ec: Onnettomuustilanteiden aikana käytettävä turvallisuustekniikka					
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Onnettomuuden aikana käytettävät järjestelmät/laitteet: - Asianmukaisuus ja toimivuus - Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Olemassa olevia järjestelmiä/laitteita on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä.	Kohteessa on lakisääteisten laitteiden ja järjestelmien lisäksi muita onnettomuustilanteiden aikaisia toimintamahdollisuuksia parantavia järjestelmiä.	
F: Turvallisuusviestintä ja -osaaminen	Fa: Turvallisuusviestintä				
	Turvallisuusviestintä ei kata onnettomuusriskienhallintaa	Turvallisuusviestinnässä ei huomioida sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyä että toimintaa onnettomuustilanteissa.	Turvallisuusviestintä perustuu toimintaa uhkaaviin onnettomuusriskeihin, oma-toimiseen varautumiseen ja pelastussuunnitelmaan.	Turvallisuusviestinnässä huomioidaan muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Turvallisuusviestintä on suunniteltu ja harjoitettu vakavien kriisitilanteiden varalta.
	Fb: Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen				
Turvallisuusosaamisen puute mahdollistaa onnettomuusriskien toteutumisen.	Ennaltaehkäisevässä turvallisuusosaamisessa on yksittäisiä puutteita.	Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen on riittävää suhteessa toimintaa uhkaaviin onnettomuusriskeihin.	Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa.	
Fc: Onnettomuustilanteiden edellyttämä turvallisuusosaaminen					
Riittäviä valmiuksia onnettomuustilanteissa toimimiseksi ei ole.	Onnettomuustilanteiden edellyttämässä turvallisuusosaamisessa on yksittäisiä puutteita.	Turvallisuusosaaminen mahdollistaa riittävän toiminnan onnettomuustilanteiden aikana.	Turvallisuusosaaminen kattaa muihin toiminnan kannalta olennaisiin turvallisuuden osa-alueisiin kohdistuvat riskitilanteet.	Turvallisuusosaaminen kattaa toimintavalmiuden kriisitilanteissa.	

A: TURVALLISUUSJOHTAMINEN

Turvallisuusjohtamisen tavoitteena on varmistua omatoimisen varautumisen toteutumisesta. Turvallisuusjohtamisen avulla muodostetaan tavoitteet omatoimiselle varautumiselle sekä varmistutaan omatoimisen varautumisen tason säilymisestä vähintään lakisääteisellä tasolla. Turvallisuusjohtamisen tulee kattaa rakennuksen omistajan ja haltijan, toiminnanharjoittajan sekä mahdollisten alihankkijoiden toiminta kyseisessä toiminnassa ja kohteessa.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 4, 14, 15, 16 ja 19 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Aa: Vastuunjako				
Vastuunjakoa ei ole.	Vastuunjako kattaa vain osan onnettomuuksien ehkäisystä ja toiminnasta onnettomuustilanteissa.	Vastuunjako on selkeä ja se kattaa riittäväällä tavalla onnettomuuksien ehkäisyn ja toiminnan onnettomuustilanteissa.	Vastuutahojen toiminta kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Vastuunjako on nimetty ja suunniteltu myös kriisitilanteita varten.
Ab: Omatoiminen valvonta				
Omatoimista valvontaa ei suoriteta.	Omatoimista valvontaa tehdään satunnaisesti.	Omatoiminen valvonta kattaa läheltä piti-tilanteet sekä poikkeamat onnettomuuksien ehkäisyn ja toimintavalmiuden osalta.	Omatoiminen valvonta kattaa muiden toiminnan kannalta olennaisten turvallisuuden osa-alueiden toteutumisen.	Omatoiminen valvonta ja palautteen kerääminen on suunnitelmallista ja dokumentoitua toimintaa.
Ac: Turvallisuuspuutteisiin reagoiminen				
Tunnistettuja tai tietoon saatettuja puutteita ei huomioida.	Tunnistettuja tai tietoon saatettuja puutteita korjataan satunnaisesti.	Turvallisuuspuutteisiin ja epäkohtiin reagoidaan oma-aloitteisesti.	Korjaavat toimenpiteet kattavat myös muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Epäkohtiin puuttuminen on suunnitelmallista, dokumentoitua ja mahdollisuuksien mukaan ennakoivaa toimintaa.

Aa. Vastuunjako

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) riittävällä vastuunjaolla varmistetaan riittävästä varautumisesta onnettomuuksien ehkäisyyn sekä toimintavalmiuden varmistamiseen onnettomuustilanteita varten. Vastuunjaon tulee kattaa rakennuksen omistajan ja haltijan, toiminnanharjoittajan sekä mahdollisten alihankkijoiden toiminta. Myös jokaisen yksittäisen työntekijän (tai asukkaana) vastuu on määriteltävä. Vastuutettavia omatoimiseen varautumiseen liittyviä asioita ovat:

- Turvallisuusjohtaminen
- Omatoiminen valvonta ja turvallisuuspuutteista ilmoittaminen
- Turvallisuuspuutteiden korjaaminen
- Onnettomuusriskien tunnistaminen ja arviointi sekä riskienhallintakeinojen valitseminen
- Turvallisuuteen liittyvien asiakirjojen laadinta ja päivittäminen sekä niiden noudattaminen
- Rakenteellisesta paloturvallisuudesta huolehtiminen
- Turvallisuustekniikasta huolehtiminen
- Turvallisuusviestinnän suunnittelu ja toteuttaminen
- Turvallisuusosaamisen varmistaminen
- Muut organisaation tunnistamat asiat

Vastuunjako on kuvattava osana pelastussuunnitelmaa ja sen on oltava kaikkien asianosaisten tiedossa. Vastuunjaon suunnittelussa on suositeltavaa hyödyntää organisaation normaalia vastuunjakoa.

Tasossa 2 vastuunjako kattaa vain osan yllä mainituista kohdista. Tällöin osa toiminnoista jää huomiotta ja omatoimisen varautumisen taso laskee. **Tasossa 1** vastuunjakoa ei ole suunniteltu. Tällöin merkittävä osa omatoimisen varautumisen toiminnoista jää huomiotta ja onnettomuusriskin toteutumisen todennäköisyys kasvaa merkittävästi.

Tasossa 4 vastuunjako kattaa tason 3 vaatimuksen lisäksi myös muut toiminnan kannalta keskeiset turvallisuuden osa-alueet (kts. s.2 käsitteet). Tällöin turvallisuus on kokonaisuudessaan vastuutettua toimintaa. **Tasossa 5** vastuunjako on suunniteltu myös vakavan kriisitilanteen aikaisen turvallisuustoiminnan varalta.

Ab. Omatoiminen valvonta

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimisen valvonnan tulee kattaa lähetä piti – tilanteet sekä turvallisuuspuutteet onnettomuuksien ehkäisyyn ja toimintavalmiuden osalta. Omatoimisen valvonnan tulee kattaa rakennuksen omistajan ja haltijan, toiminnanharjoittajan sekä mahdollisten alihankkijoiden toiminta. Omatoimisen valvonnan tulee olla jatkuvaa ja vastuutettua. Lisäksi työntekijöillä (tai asukkailla) on oltava mahdollisuus (ja velvollisuus) ilmoittaa havaitsemistaan turvallisuuspuutteista. Omatoimisen varautumisen näkökulmasta valvottavia asioita ovat:

- Turvallisuusjohtamisen toteutuminen
- Onnettomuusriskienhallinta
- Turvallisuuteen liittyvien asiakirjojen olemassaolo, ajantasaisuus, soveltuvuus ja käytettävyys sekä niiden noudattaminen
- Rakenteellisen paloturvallisuuden säilyminen vähintään lainsäädännön edellyttämällä tasolla
- Turvallisuustekniikan toimivuus, huolto ja dokumentaatio
- Turvallisuusviestinnän kattavuus sekä riittävän turvallisuusosaamisen varmistaminen koko toiminnan osalta
- Muut organisaation tunnistamat asiat

Omatoimisen valvonnan toteuttaminen tulee kuvata osana pelastussuunnitelmaa ja sen on oltava kaikkien asianosaisten tiedossa.

Tasossa 2 omatoimista valvontaa tehdään vain satunnaisesti, jolloin osa poikkeamista jää havaitsematta.

Tasossa 1 omatoiminen valvonta ei ole osa toimintaa, jolloin onnettomuusriskin toteutumisen todennäköisyys kasvaa merkittävästi.

Tasossa 4 omatoiminen valvonta kattaa tason 3 vaatimuksen lisäksi myös muut toiminnan kannalta keskeiset turvallisuuden osa-alueet. **Tasossa 5** omatoiminen valvonta perustuu erilliseen suunnitelmaan ja on selkeä osa toimintaa. Omavalvonta sisältää myös suunnitelmalaisen palautteen keräämisen. Suoritettu omavalvonta ja kerättävä palaute dokumentoidaan.

Ac. Turvallisuuspuutteisiin reagoiminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu se, että havaittuihin ja tietoon saatettuihin turvallisuuspuutteisiin ja epäkohtiin reagoidaan oma-aloitteisesti. Turvallisuuspuutteita voi ilmetä minkä tahansa kriteerin tason 3 osalta. Turvallisuuspuutteisiin reagoimisen tulee toteutua niin rakennuksen omistajan, haltijan, toiminnanharjoittajan kuin alihankkijoiden osalta. Vastaavasti myös pelastusviranomaisen antamia korjausmääräyksiä noudatetaan. Pieniltäkin tuntuviin turvallisuuspuutteisiin reagoiminen on tärkeää, koska tapahtuneet onnettomuudet johtuvat usein pienemmistä toteutuneista riskeistä. Turvallisuuspuutteisiin reagoiminen kertoo organisaation asenteesta turvallisuutta ja viranomaisia kohtaan. Lisäksi tätä kautta on voi arvioida omatoimiseen varautumiseen varattujen resurssien riittävyyttä.

Tasossa 2 turvallisuuspuutteisiin ja epäkohtiin reagoidaan satunnaisesti, jolloin osa puutteista jää korjaamatta. Lisäksi pelastusviranomaisen antamia korjausmääräyksiä ei kaikilta osin noudateta. **Tasossa 1** turvallisuuspuutteita ei korjata, jolloin onnettomuusriskin toteutumisen todennäköisyys kasvaa merkittävästi. Lisäksi pelastusviranomaisen antamia korjausmääräyksiä ei noudateta ollenkaan.

Tasossa 4 turvallisuuspuutteet korjataan myös muiden toiminnan kannalta keskeisten turvallisuuden osa-alueiden osalta. **Tasossa 5** turvallisuuspuutteiden korjaaminen on suunnitelmallista ja dokumentoitua sekä mahdollisuuksien mukaan myös ennakoivaa toimintaa. Ennakoiva toiminta tarkoittaa mm. tavanomaista syvälisempää omavalvontaa ja huoltojen ym. suorittamista ennen puutteiden syntymistä.

B: ONNETTOMUUSRISKIENHALLINTA

Onnettomuusriskienhallinnan tavoitteena on tunnistaa ja arvioida toimintaa uhkaavat onnettomuusriskit, ehkäistä onnettomuusriskien toteutumista sekä varautua riittävään toimintavalmiuteen onnettomuustilanteita varten. Onnettomuusriskienhallinta varmistaa lakisääteisen tason saavuttamisen, toiminnalle soveltuvat riskienhallinnan toimenpiteet sekä omatoimisen varautumisen kehittämisen yli lainsäädännön edellyttämän tason.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 4-8, 14-16, 19 ja 22 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Ba: Riskien tunnistaminen ja arviointi				
Onnettomuusriskejä ei ole tunnistettu eikä arvioitu.	Onnettomuusriskien tunnistaminen ja arviointi on puutteellista, eikä vastaa kohteen erityispiirteitä.	Onnettomuusriskit on tunnistettu ja arvioitu kokonaisvaltaisesti kohteen/toiminnan erityispiirteet huomioiden.	Riskien tunnistaminen ja arviointi käsittää muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Riskit on tunnistettu ja arvioitu toiminnan keskeytymisen näkökulmasta.
Bb: Riskienhallintakeinot				
Riskienhallinnan toimenpiteet ovat erittäin puutteellisia.	Toimenpiteet eivät kata sekä onnettomuuksien ehkäisyä että toimintavalmiutta.	Riskienhallintakeinot mahdollistavat sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyä että toiminnan onnettomuustilanteissa.	Toimenpiteet kattavat laajemmin muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Toimenpiteet kattavat keskeytymisen aiheuttavat riskit ja niistä toipumisen.
Bc: Riskienhallinnan dokumentointi				
Dokumentaatiota ei ole.	Dokumentaatio on puutteellinen tai vanhentunut.	Riskien arvioinnin johtopäätelmät on dokumentoitu asianmukaisesti ja ajantasaisesti.	Dokumentaatio kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Dokumentaatio kattaa toiminnan keskeytymisen aiheuttavat riskit.

Ba. Riskien tunnistaminen ja arviointi

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) onnettomuusriskit tulee tunnistaa ja arvioida huomioiden toiminnan ja kohteen erityispiirteet. Vaikka sama riski (esim. tulipalo tai vesivahinko) on olemassa melkein kaikkialla, on sen toteutumissytyt ja seuraukset erilaisia. Myös kyseisen onnettomuusriskin ehkäiseminen ja toiminta onnettomuustilanteessa on erilaista. Olennaista on tunnistaa onnettomuusriskit sekä arvioida niiden toteutumissytyt (kuinka se olisi meillä mahdollista ja miksi?) ja vaikutukset konkreettisesti (ihmisiin, ympäristöön, toimintaan ja omaisuuteen ym.). Keskeisimpiä onnettomuusriskejä ovat:

- Tulipalo
- Sairauskohtaukset ja tapaturmat
- Luonnononnettomuudet
- Vesivahinko ja sähkökatko
- Ulkoiset vaaratilanteet (lähialueen tulipalo, kemikaalionnettomuus ym.)
- Poikkeusolojen (sotatila ym.) aiheuttamat riskit

Yllä mainitut ovat keskeisiä ja lähes jokaiseen toimintaan liittyviä onnettomuusriskejä, jotka tulee tunnistaa ja arvioida. Lisäksi tulee huomioida myös muut toimintaa uhkaavat onnettomuusriskit (esim. ympäristövahinko kemikaalien osalta), jotka osaa tunnistaa parhaiten kohteessa toimivat tahot. Edistyneessä riskien arvioinnissa arvioidaan myös toteutumisen todennäköisyys.

Riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa on otava mukana rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajien edustajia sekä esimies että työntekijäasemasta. Suositeltavaa on myös ottaa mukaan kiinteistön ja sen tekniikasta vastaavan huollon edustajia.

Riskit on tunnistettava ja arvioitava toiminnan aloittamisen yhteydessä sekä silloin, kun toimintoja tai tiloja muutetaan. Lisäksi on säännöllisesti varmistuttava siitä, että riskienarvioinnin johtopäätelmät ovat ajantasaiset (osa omavalvontaa).

Tasossa 2 riskien tunnistaminen on osittain puutteellista (vrt. yllä oleva lista) tai arvioinnissa ei ole huomioitu toiminnan/kohteen erityispiirteitä. **Tasossa 1** onnettomuusriskien tunnistaminen ja arviointi on kokonaan tekemättä.

Tasossa 4 riskien tunnistaminen ja arviointi kattaa muut toiminnan kannalta keskeiset turvallisuuden osa-alueet.

Tasossa 5 riskien tunnistaminen ja arviointi kattaa toiminnan keskeytymisen ja päättymisen aiheuttavat riskit.

Bb. Riskienhallintakeinot

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) onnettomuusriskejä tulee hallita sekä onnettomuuksien ehkäisemällä että vahinkoja rajoittavilla toimenpiteillä. Riskienhallinnan toimenpiteissä avainasemassa on henkilöstön (tai asukkaiden) turvallisuusosaaminen. On myös muistettava, ettei riskiä voi hallita, ellei sitä tiedosteta. Pelkästään rakenteellisten tai teknisten ratkaisujen varaan riskienhallintaa ei voi jättää.

Todennäköisesti suurin osa onnettomuusriskeistä on ehkäistävissä asianmukaisella ennaltaehkäisyllä ja jokaiselle tunnistetulle riskille tuleekin suunnitella menetelmät, joilla sen toteutuminen ehkäistään. Ehkäisty riski tulee myös taloudellisesti halvemmaksi, kuin toteutunut riski.

Koska riskien poistaminen kokonaan on mahdotonta, kuuluu omatoimiseen varautumiseen myös riittävän valmiuden turvaaminen onnettomuustilanteita varten. Organisaation on kyettävä toimimaan omatoimisesti kaikissa tunnistetuissa onnettomuusriskitilanteissa.

Tasossa 2 riskienhallintakeinot kattavat vain joko onnettomuuksien ehkäisyn tai toiminnan onnettomuustilanteissa. **Tasossa 1** riskienhallinnan toimenpiteet ovat erittäin puutteellisia. Riskienhallintakeinojen voidaan katsoa olevan erittäin puutteellisia, jos kohteessa on toteutunut onnettomuusriskejä tai useita pienempiä riskejä, jotka voisivat johtaa onnettomuustilanteeseen.

Tasossa 4 riskienhallinnan toimenpiteet kattavat muut toiminnan kannalta keskeiset turvallisuuden osa-alueet.

Tasossa 5 riskienhallinnan toimenpiteet kattavat toiminnan keskeytymisen ja päättymisen aiheuttavat riskit.

Bc. Riskienhallinnan dokumentaatio

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) organisaation tulee dokumentoida kohtien Ba. ja Bb. tulokset riskienarvioinnin johtopäätelmiin ja osaksi pelastussuunnitelmaa. Dokumentaatio tulee pitää ajantasaisena. Johtopäätelmät tulee olla kaikkien asianosaisten tiedossa ja sitä on käytettävä osana turvallisuusviestintää. Dokumentaatiosta tulee ilmetä:

- Tunnistetut onnettomuusriskit
- Niiden toteutumissytyt ja seuraukset
- Toimenpiteet onnettomuusriskien ennaltaehkäisemiseksi
- Toimenpiteet toimintavalmiuden turvaamiseksi onnettomuustilanteen aikana

Työpaikoilla onnettomuusriskien tunnistamisen ja arvioinnin, riskienhallintakeinojen valitsemisen sekä dokumentaation voi yhdistää osaksi työsuojelun vaarojen arviointia.

Dokumentaatio suositellaan laadittavaksi mahdollisimman havainnollisella tavalla hyödyntäen tilojen karttoja ja kuvia. Suositeltavaa on myös kirjata riskin toteutumisen syyt ja vaikutukset laajempaan skenaariomuotoon, jolloin riskitietoisuuden levittäminen organisaation sisällä on helpompaa. Skenaariossa riskin toteutumiseen johtavat syyt ja sen seuraukset kuvataan huomattavan yksityiskohtaisesti ja konkreettisesti.

Tasossa 2 dokumentaatio on puutteellinen tai vanhentunut. **Tasossa 1** dokumentaatiota ei ole.

Tasossa 4 dokumentaatio kattaa muut toiminnan kannalta keskeiset turvallisuuden osa-alueet. **Tasossa 5** dokumentaatio kattaa toiminnan keskeytymisen ja päättymisen aiheuttavat riskit.

C: TURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT ASIAKIRJAT

Omatoimisen varautumisen toteuttaminen tulee olla suunnitelmallista ja se dokumentoidaan pelastussuunnitelmaan, mikäli toimija on velvollinen laatimaan pelastussuunnitelman. Pelastussuunnitelman ja muiden turvallisuuteen liittyvien asiakirjojen tulee pohjautua toiminnan erityispiirteisiin ja onnettomuusriskeihin. Asiakirjojen tulee olla ajantasaisia ja kaikkien asianosaisten käytettävissä. Olennaista on, että henkilöstö (tai asukkaat) osaavat toimia niiden mukaisesti.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 8, 14-15 ja 18-21 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Ca: Pelastussuunnitelma				
Pelastussuunnitelmaa ei ole laadittu tai se on merkittävästi puutteellinen.	Pelastussuunnitelma on osittain puutteellinen tai siinä ei ole huomioitu kaikkia kohteen erityispiirteitä.	Pelastussuunnitelma on laadittu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti ja siinä on huomioitu toiminnan sekä kohteen erityispiirteet.	Pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa toiminnan keskeytyminen ja siitä toipumisen.
Cb: Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat				
Asiakirjoja ei ole tai ne ovat merkittävästi puutteellisia.	Asiakirjat ovat osittain puutteellisia.	Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat asianmukaisia.	Asiakirjat ylittävät lainsäädännön vaatimukset	Asiakirjat on otettu osaksi pelastussuunnitelmaa tai muuta organisaation kannalta loogista kokonaisuutta.
Cc: Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyys				
Asiakirjat tai merkittävä osa niistä on vanhentuneita tai ei ole asianosaisten käytettävissä.	Asiakirjoissa on yksittäisiä vanhentuneita tietoja tai osa asiakirjoista ei ole asianosaisten käytettävissä.	Asiakirjat ovat ajantasaisia ja asianosaisten käytettävissä.	Myös muut kuin lakisääteiset turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat ajantasaisia ja päivitettyjä.	Käytettävyyteen ja luettavuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Ca. Pelastussuunnitelma

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimisen varautumisen toteuttamisen tulee olla suunnitelmalista ja se dokumentoidaan pelastussuunnitelmaan.

Pelastussuunnitelma tulee laatia yhteistyössä rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajien kanssa toiminnan/kohteen erityispiirteet huomioiden. Vaikka toimija ei olisi velvollinen laatimaan kirjallista pelastussuunnitelmaa, velvollisuus omatoimisen varautumisen toimenpiteisiin on muilta osin yhtäläinen. Pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuus ja sisältö määritellään pelastuslain 379/2011 15 § ja valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta 407/2011 1 ja 2 §. Pelastussuunnitelma laaditaan omatoimisen varautumisen toimenpiteistä ja siinä on oltava selostus:

- Vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä (B. Onnettomuusriskienhallinta)
- Rakennuksessa ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä (A Turvallisuusjohtaminen, D Rakenteellinen paloturvallisuus, E Turvallisuustekniikka)
- Asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi (F Turvallisuusviestintä ja –osaaminen)
- Mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä

Listauksessa on suluissa omatoimisen varautumisen auditointimallin osa-alueiden esimerkin omainen sijoittuminen pelastussuunnitelmassa. Olennaista on, että jokainen tämän mallin kriteeri on huomioitava pelastussuunnitelmassa. Pelastussuunnitelman tulee olla asiakirja, josta henkilökunta (tai asukkaat) saavat riittävät tiedot omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Pelastussuunnitelmassa on tarvittavassa laajuudessa huomioitava toimeenpanoon osallistuvien kielitaustat.

Tasossa 2 pelastussuunnitelmasta puuttuu jokin yllä kuvatuista asioista tai siinä ei ole huomioitu kohteen erityispiirteitä. **Tasossa 1** pelastussuunnitelmaa ei ole laadittu tai se on merkittävästi puutteellinen (suunnitelmasta puuttuu useampi kokonaisuus).

Tasossa 4 pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa myös muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet. **Tasossa 5** pelastussuunnitelma tai muu asiakirja kattaa toiminnan keskeytymisen ja siitä toipumisen.

Cb. Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimisen varautumisen ja pelastusviranomaisen valvonta-tehtävän näkökulmasta muita turvallisuuteen liittyviä asiakirjoja ovat:

- Poistumisturvallisuusselvitys ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma
- Turvallisuusselvitys
- Vaarallisten kemikaalien vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista tehtävä ilmoitus
- Nestekaasun vähäisestä teknisestä käytöstä, käsittelystä ja varastoinnista tehtävä ilmoitus
- Räjähdyssuojasiasiakirja
- Yleisötapahtuman pelastussuunnitelma

Kyseiset asiakirjat koskevat tiettyjä erityisaloja. Jos mitään näistä velvollisuuksista ei ole, arvioidaan kohta samalla arvolla kuin Ca. Asiakirjojen tulee pohjautua toiminnan erityispiirteisiin sekä onnettomuusriskeihin ja niissä tulee huomioida soveltuvin osin omatoimisen varautumisen vaatimukset.

Tasossa 2 asiakirjat ovat osittain puutteellisia tai niissä ei ole huomioitu toiminnan/kohteen erityispiirteitä.

Tasossa 1 asiakirjoja ei ole laadittu tai ne ovat merkittävästi puutteellisia.

Tasossa 4 asiakirjat ovat lainsäädännön vaatimusta yksityiskohtaisempia ja syvällisempiä. **Tasossa 5** asiakirjat on otettu osaksi pelastussuunnitelmaa tai muuta organisaation toiminnan kannalta loogista kokonaisuutta.

Cc. Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyys

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) turvallisuuteen liittyvien asiakirjojen tulee olla ajantasaisia ja asianosaisten käytettävissä. Asiakirjat on laadittava toiminnan aloittamisen yhteydessä sekä silloin, kun toimintoja tai tiloja muutetaan. Kohdan Cb. asiakirjoissa voi olla lisäksi määräaikaista päivitysvaatimuksia. Lisäksi on säännöllisesti varmistettava siitä, että asiakirjat ovat ajantasaiset (osa omavalvontaa).

Asiakirjojen tulee olla kaikkien asianosaisten käytettävissä eli niiden tahojen käytettävissä, jotka osallistuvat niiden toimeenpanoon. Tällaisia tahoja ovat toiminnanharjoittajan henkilöstö (tai asukkaat), rakennuksen omistaja ja haltija sekä alihankkijat (mm. kiinteistöhuolto, siivous ja vartiointi).

Asiakirjojen käytettävyys voidaan toteuttaa jakamalla perinteisiä tulostettuja paperiversioita tai hyödyntämällä Intranetiä tai vastaavaa. Huomionarvoista on, että asiakirjoista ei ole hyötyä, jos niiden toteuttamiseen osallistuvat tahot eivät tunne niiden sisältöä ja hallitse niitä toimenpiteitä, joita asiakirjoissa on suunniteltu.

Tasossa 2 asiakirjoissa on yksittäisiä vanhentuneita tietoja tai osa asiakirjoista ei ole asianosaisten käytettävissä. **Tasossa 1** asiakirjoista merkittävä osa on vanhentuneita tai merkittävä osa niistä ei ole asianosaisten käytettävissä.

Tasossa 4 myös muut kuin lakisäateisen turvallisuuteen liittyvät asiakirjat ovat ajantasaisia ja päivitettyjä. **Tasossa 5** asiakirjojen käytettävyyteen ja luettavuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Kuvien, kaavioiden ja pohjakuvien käyttö osana asiakirjoja on erittäin suositeltavaa. Kuvien suositellaan olevan juuri kyseisestä kohteesta tai toiminnasta otettuja havainnekuvia joko oikeista tai vääristä toimintamalleista tai olennaisista rakenteellisista tai teknisistä ratkaisuista.

D: RAKENTEELLINEN PALOTURVALLISUUS

Rakenteellinen paloturvallisuus muodostaa omatoimisen varautumisen fyysisen perustan. Omatoimiseen varautumiseen kuuluu se, että toimija pyrkii rakenteellisin keinoin ehkäisemään onnettomuuksien syntymistä, turvaa poistumismahdollisuudet onnettomuustilanteessa, ehkäisee onnettomuuksien vaikutusten leviämistä ja turvaa pelastustoiminnan onnettomuustilanteen aikana.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 9-11, 13-14, 18 ja 22 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistysellinen taso
Da: Onnettomuuksien syntymisen ehkäisy				
Onnettomuuksien syntymisen ehkäisyssä on selkeitä onnettomuusvaaran aiheuttavia puutteita.	Onnettomuuksien syntymisen ehkäisemisessä on yksittäisiä puutteita.	Onnettomuuksien syntymistä ehkäistään rakenteellisin keinoin: Rakennuksen rakennusluvanmukainen kunto ja käyttö (ml. tavaroiden säilyttäminen) Pintamateriaalien ja sisusteiden asianmukainen luokitus Ilmanvaihtojärjestelmien ja sähkölaitteistojen huolto ja kunnossapito	Tuhotöiden ehkäisyä on tehostettu rakenteellisin, teknisin tai henkilövalvonnan keinoin.	Materiaalien ja sisusteiden paloturvallisuus ylittää lakisääteiset vaatimukset.
Db: Poistumismahdollisuuksien turvaaminen				
Poistumisturvallisuudessa on merkittäviä puutteita.	Poistumisturvallisuudessa on yksittäisiä puutteita.	Poistumisturvallisuudesta on huolehdittu ja uloskäytävät ovat määräysten mukaiset.	Uloskäytävien esteettömyys ja käyttökelpoisuus tarkastetaan säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.	Poistumisturvallisuutta on parannettu yli lakisääteisen vaatimustason.
Dc: Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen				
Palo-osastoinnissa tai pelastustoiminnan edellytyksissä on merkittäviä puutteita.	Palo-osastoinnissa tai pelastustoiminnan edellytyksissä on yksittäisiä puutteita.	Onnettomuuksien vaikutuksia voidaan rajoittaa rakenteellisesti: Palo-osastointi on kunnossa. Pelastustoiminnan edellytykset on varmistettu	Pelastustoiminnan edellytyksiä on parannettu riskiperusteisesti.	Palo-osastointia on parannettu riskiperusteisesti.

Da. Onnettomuuksien syntymisen ehkäiseminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu onnettomuuksien syntymisen ehkäiseminen myös rakenteellisen paloturvallisuuden keinoin.

Rakennus on säilytettävä rakennusluvan mukaisessa kunnossa ja määriteltyjä tilojen käyttötapoja on noudatettava. Muutostarpeista on oltava yhteydessä rakennusvalvontaviranomaiseen.

Käyttötavan noudattamiseen kuuluu myös tavaroiden säilyttäminen sellaisissa tiloissa, joissa se on sallittua. Uloskäytävillä ja rakennusten seinustoilla ei saa säilyttää tavaraa. Vaarallisten kemikaalien varastoinnissa on noudatettava niitä koskevia säännöksiä sekä erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta.

Pintamateriaalien ja sisusteiden tulee olla vaaditun luokituksen mukaisia.

Ilmanvaihtojärjestelmät ja sähkölaitteet laitteet tulee pitää asianmukaisessa kunnossa sekä huoltaa ja kunnostaa säännöllisesti.

Tasossa 2 yllä mainituissa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. **Tasossa 1** yllä mainituissa on merkittäviä onnettomuusvaaraa lisääviä puutteita.

Tasossa 4 tuhotöiden torjunta on huomioitu rakenteellisin, teknisin tai henkilövalvonnan keinoin. Tällaisia rakenteellisia menetelmiä ovat lukituksen parantaminen syttymisherkissä kohteissa (esim. jätekatokset ja varastot), valaistuksen lisääminen ulkoalueilla. Teknisiä ratkaisuja ovat mm. rikosilmoitin-, kulunvalvonta- ja kameravalvontajärjestelmien hyödyntäminen. Henkilövalvontaa voidaan suorittaa omavalvontaan liitettynä tai alihankintapalveluna (esim. vartiointi). **Tasossa 5** onnettomuuksia ehkäistään riskialttiimpien toimintojen / tilojen osalta sisusteiden tai pintamateriaalien korkeammalla syttyvyysluokituksella.

Db. Poistumismahdollisuuksien turvaaminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu olennaisena osana poistumismahdollisuuksien turvaaminen huolehtimalla uloskäytävien säilymisestä määräysten mukaisina.

Uloskäytäviltä tulee olla pääsy maan pinnalle tai muulle turvalliselle paikalle ilman avainta. Uloskäytävillä ei saa säilyttää tavaraa. Uloskäytävät tulee olla merkitty asianmukaisesti koko matkaltaan.

Uloskäytävien käyttäminen normaaliin kulkuun on sallittua ja jopa suositeltavaa, jotta onnettomuustilanteen aikana niiden käyttäminen olisi luonnollista. On huomioitava, että rakennuksen kaikki ulos johtavat kulkuväylät eivät välttämättä ole virallisia uloskäytäviä. Uloskäytävä on turvallinen reitti ulos onnettomuustilanteen aikana, mikäli se on pidetty asianmukaisessa kunnossa.

Tasossa 2 yllä mainituissa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. Tällaisia ovat esimerkiksi lukittu uloskäytävä tai yksittäisten tavaroiden säilyttäminen uloskäytävällä.

Tasossa 1 yllä mainituissa on merkittäviä onnettomuusvaaraa lisääviä puutteita. Tällaisia ovat esimerkiksi useat lukitut tai kulkukelvottomat uloskäytävät.

Tasossa 4 olemassa olevien uloskäytävien käyttökelpoisuuden ja esteettömyyden valvomisessa käytetään erityistä suunnitelmallisuutta ja säännöllisyyttä. **Tasossa 5** poistumisturvallisuutta on parannettu rakenteellisin keinoin yli lakisääteisen tason. Tällaisia ratkaisuja ovat esim. ylimääräiset, mutta lakisääteiset vaatimukset täyttävät uloskäytävät.

Dc. Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen rakenteellisen paloturvallisuuden keinoin.

Palo-osastoinnin tulee olla asianmukaisessa kunnossa; palo-osastointi rajaa tulipalon vaikutuksia (savu ja lämpö) tietyn ajan palo-osaston sisään mahdollistaen poistumisen ja muut onnettomuustilanteen aikaiset toimenpiteet. Palo-ovien tulee sulkeutua ja salpautua itsestään. Mikäli toiminta edellyttää tietyn palo-oven auki pitämistä, on se mahdollista tietyissä tapauksissa korvata autoaattisella palo-ovella. Osastoivien seinien läpi tehtävät läpiviennit tulee tiivistää palokatkoilla.

Pelastustoiminnan edellytykset mahdollistavat pelastuslaitoksen toiminnan onnettomuustilanteen aikana. Pelastustoiminnan edellytyksiin kuuluu:

- Rakennuksen seinustaan kiinnitetty valaistu osoitenumerointi
- Pelastusteiden asianmukainen merkintä ja esteettömyys
- Veden sekä kaasun ja muiden kemikaalien pää- ja linjasulkujen asianmukaiset merkinnät (reitti ulkokuorelta alkaen)
- Vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä sisältävien varastointipaikkojen, säiliöiden tai putkistojen merkinnät
- Sähköpääkeskuksen merkintä (reitti ulkokuorelta alkaen)
- Turvallisuustekniikan (E Turvallisuustekniikka.) käyttölaitteiden opastemerkinnät sekä asianmukaiset opastekaaviot käyttölaitteiden yhteydessä
- Mahdollinen ulkokuoreen kiinnitetty pelastuslaitoksen reittiavain

Tasossa 2 yllä mainituissa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. **Tasossa 1** yllä mainituissa on merkittäviä onnettomuusvaaraa lisääviä puutteita.

Tasossa 4 pelastustoiminnan edellytyksiä on parannettu yli lainsäädännön vaatiman tason joko ylimääräisten opasteiden, pelastustien tai tonttiopasteiden avulla. **Tasossa 5** palo-osastointia on parannettu yli lakisääteisen tason riskialttiin toiminnan / tilan osalta.

E: TURVALLISUUSTEKNIikka

Turvallisuustekniikka toimii apuna onnettomuusriskienhallinnassa. Omatoimiseen varautumiseen kuuluu se, että toimija varmistaa riittävien teknisin keinoin onnettomuuksien havaitsemisen, niistä varoittamisen, alkusammutusvalmiuden sekä turvaa toiminnan onnettomuustilanteen aikana. Turvallisuustekniikan kunnossapitoon ja toimivuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 12-14 ja 17-18 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Ea: Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Onnettomuuden havaitsevat ja siitä varoittavat järjestelmät/laitteet: Asianmukaisuus ja toimivuus Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Olemassa olevia järjestelmiä/laitteita on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä.	Kohteessa on lakisääteisten laitteiden ja järjestelmien lisäksi muita onnettomuuden havaitsevia tai siitä varoittavia järjestelmiä.
Eb: Alkusammutusvalmius				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Alkusammutukseen käytettävät järjestelmät/laitteet: Asianmukaisuus ja toimivuus Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Alkusammutusvalmiutta on parannettu riskiperusteisesti.	Kohteessa on omaehtoinen automaattinen sammutuslaitteisto vähintään riskialttiimmassa osassa kiinteistöä tai sen ollessa lakisääteinen vaatimus sitä on parannettu riskiperusteisesti.
Ec: Onnettomuustilanteiden aikana käytettävä turvallisuustekniikka				
Kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä laitteista/järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.	Järjestelmien/laitteiden toiminnassa, huollossa tai dokumentaatiossa on yksittäisiä selkeitä puutteita.	Onnettomuuden aikana käytettävät järjestelmät/laitteet: Asianmukaisuus ja toimivuus Huolto ja kunnossapito sekä dokumentaatio	Olemassa olevia järjestelmiä/laitteita on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä.	Kohteessa on lakisääteisten laitteiden ja järjestelmien lisäksi muita onnettomuustilanteen aikaisia toimintamahdollisuuksia parantavia järjestelmiä.

Ea. Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu onnettomuuksien havaitseminen ja niistä varoittaminen teknisin keinoin. Onnettomuuksia havaitsevaan turvallisuustekniikkaan kuuluvat:

- Palovaroittimet ja palovaroitinjärjestelmät
- Automaattinen paloilmoitinjärjestelmä
- Mahdolliset kaasu- ja kemikaalivuotoihin tarkoitetut järjestelmät ja laitteet

Onnettomuuksista varoittavaan turvallisuustekniikkaan kuuluvat:

- Palokellot ja palokellojärjestelmät
- Kuulutusjärjestelmät ja – laitteet
- Muut vaarasta ilmoittavat järjestelmät, kuten esimerkiksi visualiseen varoittamiseen perustuvat valojärjestelmät tai signaalitietoa siirtävät järjestelmät

Kyseiset järjestelmät ja laitteet on pidettävä toimintakuntoisina, huollettuna, tarkastettuina ja käyttötarkoitukseensa soveltuvina. Järjestelmillä ja laitteilla tulee olla huolto- ja kunnossapito-ohjelma sekä dokumentaatio huoltojen ja tarkastusten suorittamisesta. Automaattisen paloilmoitinjärjestelmän osalta on huolehdittava myös kohdekortin ajantasaisuudesta sekä erheellisten paloilmoitusten välttämisestä.

Tasossa 2 yllä mainituissa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. Automaattisen paloilmoitinjärjestelmän osalta tasossa 2 voi olla enintään kolme erheellistä paloilmotusta vuodessa. **Tasossa 1** kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita. Puutteiden määrän voi todentaa esimerkiksi tarkastuslaitoksen tarkastuspöytäkirjasta.

Tasossa 4 olemassa olevia järjestelmiä on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi järjestelmien omaehtoinen laajentaminen tai ilmaisintyyppien vaihto soveltuvimmiksi. **Tasossa 5** kohteeseen on hankittu omaehtoisesti muita onnettomuuksia havaitsevia tai niistä varoittavia järjestelmiä tai laitteita. Tällaisia voivat olla yllä luetellut tai soveltuvin osin kameravalvontajärjestelmä ja kiinteistötekniset valvontajärjestelmät.

Eb. Alkuserävalmius

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu riittävän alkuserävalmiuden varmistaminen. Alkuserävalmiuteen kuuluvat:

- Alkuseräkalusto
- Automaattiset sammutusjärjestelmät
- Kuivasprinklerjärjestelmät

Kyseiset järjestelmät ja laitteet on pidettävä toimintakuntoisina, huollettuna, tarkastettuina ja käyttötarkoitukseensa soveltuvina. Järjestelmillä ja laitteilla tulee olla huolto- ja kunnossapito-ohjelma sekä dokumentaatio huoltojen ja tarkastusten suorittamisesta.

Alkuseräkalusto tulee säilyttää asianmukaisesti kiinnitettynä, merkittynä ja esteettömästi käytettävissä olevana.

Tasossa 2 yllä mainituissa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. Tällaisia ovat esimerkiksi yksitainen huoltamaton tai väärin säilytettävä sammutin sekä yksittäiset puutteet automaattisen sammutuslaitteiston tarkastuslaitoksen tarkastuspöytäkirjassa. **Tasossa 1** kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita. Puutteiden määrän voi todentaa esimerkiksi tarkastuslaitoksen tarkastuspöytäkirjasta.

Tasossa 4 alkuserävalmiutta on kohotettu riskiperusteisesti hankkimalla omaehtoisesti ylimääräistä ja toimintaan soveltuvaa alkuseräkalustoa. **Tasossa 5** kohteeseen on hankittu omaehtoisesti vähintään riskialttiimpaan osaan kiinteistöä automaattinen sammutusjärjestelmä tai sen ollessa lakisääteinen vaatimus sitä on parannettu riskiperusteisesti.

Ec. Onnettomuustilanteiden aikana käytettävä turvallisuustekniikka

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) omatoimiseen varautumiseen kuuluu onnettomuustilanteen aikaisen toiminnan turvaaminen teknisin keinoin. Onnettomuustilanteen aikana käytettäviä järjestelmiä ja laitteita ovat:

- Poistumisreittien merkitsemiseen ja valaisemiseen käytettävä järjestelmä
- Savunpoistojärjestelmät ja -luukut
- Ilmanvaihdon pysäytyksen mahdollistava mekanismi
- Väestönsuojan koneet, laitteet ja materiaali

Kyseiset järjestelmät ja laitteet on pidettävä toimintakuntoisina, huollettuna, tarkastettuina ja käyttötarkoitukseensa soveltuvina. Järjestelmillä ja laitteilla tulee olla huolto- ja kunnossapito-ohjelma sekä dokumentaatio huoltojen ja tarkastusten suorittamisesta.

Tasossa 2 yllä mainituissa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. **Tasossa 1** kohteesta puuttuu jokin lakisääteisistä järjestelmistä tai niiden toiminnassa on merkittäviä puutteita.

Tasossa 4 olemassa olevia järjestelmiä on parannettu yksittäisillä riskiperusteisilla toimenpiteillä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi järjestelmien omaehtoinen laajentaminen tai yksittäisten osien korvaaminen toimintaan paremmin soveltuvilla. **Tasossa 5** kohteeseen on hankittu omaehtoisesti muita onnettomuustilanteen aikana käytettäviä järjestelmiä tai laitteita. Tällaisia voivat olla yllä luetellut tai kyseisten järjestelmien omaehtoinen uudistaminen.

F: TURVALLISUUSVIESTINTÄ JA -OSAAMINEN

Omatoiminen varautuminen on merkityksetöntä ilman asianmukaista turvallisuusviestintää ja -osaamista. Turvallisuusviestinnän eri keinoin varmistetaan, että tieto omatoimisen varautumisen toimenpiteistä saavuttaa kaikki asianosaiset. Turvallisuusviestinnän avulla varmistetaan myös riittävä turvallisuusosaaminen niin onnettomuuksien ehkäisyyn kuin onnettomuustilanteiden edellyttämän toimintavalmiuden osalta.

Osa-alueen lain vaatima taso perustuu pelastuslain 379/2011 säännöksiin 3-5, 14-15, 18 ja 22 §.

1 Heikko taso	2 Puutteellinen taso	3 Lain vaatima taso	4 Omaehtoinen taso	5 Edistyksellinen taso
Fa: Turvallisuusviestintä				
Turvallisuusviestintä ei kata onnettomuusriskienhallintaa	Turvallisuusviestinnässä ei huomioida sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyä että toimintaa onnettomuustilanteissa.	Turvallisuusviestintä perustuu toimintaa uhkaaviin onnettomuusriskeihin, omatoimiseen varautumiseen ja pelastussuunnitelmaan.	Turvallisuusviestinnässä huomioidaan muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Turvallisuusviestintä on suunniteltu ja harjoiteltu vakavien kriisitilanteiden varalta.
Fb: Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen				
Turvallisuusosaamisen puute mahdollistaa onnettomuusriskien toteutumisen.	Ennaltaehkäisevässä turvallisuusosaamisessa on yksittäisiä puutteita.	Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen on riittävää suhteessa toimintaa uhkaaviin onnettomuusriskeihin.	Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.	Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa.
Fc: Onnettomuustilanteiden edellyttämä turvallisuusosaaminen				
Riittäviä valmiuksia onnettomuustilanteissa toimimiseksi ei ole.	Onnettomuustilanteiden edellyttämässä turvallisuusosaamisessa on yksittäisiä puutteita.	Turvallisuusosaaminen mahdollistaa riittävän toiminnan onnettomuustilanteiden aikana.	Turvallisuusosaaminen kattaa muihin toiminnan kannalta olennaisiin turvallisuuden osa-alueisiin kohdistuvat riskitilanteet.	Turvallisuusosaaminen kattaa toimintavalmiuden kriisitilanteissa.

Fa. Turvallisuusviestintä

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) turvallisuusviestintä sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla omatoimisen varautumisen toimenpiteistä viestitään asianosaisille. Tieto omatoimiseen varautumiseen liittyvistä asioista tulee saattaa kaikkien niiden tietoon, joiden on osallistuttava asioiden toimeenpanoon. Tällaisia tahoja ovat toiminnanharjoittajan henkilöstö, rakennuksen omistaja ja haltija sekä alihankkijat (mm. kiinteistöhuolto, siivous ja vartiointi). Mikäli kyseessä on asuintalo, tulee turvallisuusviestinnässä huomioida asukkaat.

Turvallisuusviestinnän tulee kattaa kaikki omatoimisen varautumisen auditointimallin osa-alueet ja kriteerit. Omatoiminen varautuminen on merkityksentöntä ilman asianmukaista turvallisuusviestintää ja – osaamista. Turvallisuusviestinnän eri keinoin varmistetaan, että tieto omatoimisen varautumisen toimenpiteistä saavuttaa kaikki asianosaiset. Turvallisuusviestinnän avulla varmistetaan myös riittävä turvallisuusosaaminen niin onnettomuuksien ehkäisyn kuin onnettomuustilanteiden edellyttämän toimintavalmiuden osalta.

Turvallisuusviestinnän toteuttamistapaa ei ole tarkkaan määritelty, vaan se jää organisaation suunniteltavaksi. Turvallisuusviestinnässä suositellaan hyödynnettäväksi monipuolisia keinoja, joita ovat mm:

- Luennot, tietoisuus ja harjoitukset
- Asiakirjat
- Kampanjat, esimerkiksi syksyllä liukastumisvaarasta
- Normaali kahvipöytäkeskustelu
- Arkinen työnjohtaminen
- Blogit, kilpailut ja kannustinpalkkiot

Turvallisuusviestinnän toteuttamisessa on vain mielikuvitus rajana!

Tasossa 2 turvallisuusviestintä ei huomioi sekä onnettomuuksien ehkäisyä että toimintaa onnettomuustilanteissa. **Tasossa 1** turvallisuusviestintä ei kata onnettomuusriskienhallintaa.

Tasossa 4 turvallisuusviestinnässä huomioidaan muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet.

Tasossa 5 turvallisuusviestintä on suunniteltu ja harjoitettu organisaation näkökulmasta vakavien kriisitilanteiden varalle.

Fb. Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) turvallisuusosaamisen tulee kattaa tunnistettujen onnettomuusriskien ennaltaehkäiseminen. Ennaltaehkäisevän turvallisuusosaamisen tulee kattaa ainakin seuraavien onnettomuusriskien ehkäiseminen:

- Tulipalo
- Sairauskohtaukset ja tapaturmat
- Luonnononnettomuudet
- Vesivahinko ja sähkökatko

Muut tunnistetut onnettomuusriskit (esim. kemikaalien osalta ympäristövahinko)

Turvallisuusosaamista voi kasvattaa parhaiten koulutusten ja harjoitusten avulla. Menetelmästä riippumatta olennaista on se, että huomioidaan sekä onnettomuuksien ehkäiseminen että toiminta onnettomuustilanteen aikana.

Kohta Fa. käsittää turvallisuusviestinnän sisällöt ja menetelmät. Tässä kohdassa Fb. arvioidaan menetelmillä saavutettua osaamista. Osaaminen on riittävää, kun tunnistettujen onnettomuusriskien ehkäiseminen on osa arkipäiväistä osaamista. Erityisvastuisiin nimetyillä henkilöillä (Aa. Vastuunjako) tulee olla riittävä osaaminen oman tehtävänsä suorittamiseksi. Vastaava koskee osaamisvaatimusta poikkeuksellisten erityisriskien kohteissa (esim. tuotantolaitokset, joissa käsitellään vaarallisia kemikaaleja).

Tasossa 2 ennaltaehkäisevässä turvallisuusosaamisessa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. Tällaisia ovat esimerkiksi, jos jokin tietty osa henkilöstöstä ei hallitse tietyn riskin ennaltaehkäiseviä toimia omassa toiminnassaan.

Tasossa 1 ennaltaehkäisevän turvallisuusosaamisen puuttuminen on niin merkittävää, että se mahdollistaisi onnettomuusriskien toteutumisen. Tämä ilmenee esimerkiksi, jos merkittävä osa henkilöstöstä ei tunnista keskeisten onnettomuusriskien ennaltaehkäiseviä toimia omassa työssään.

Tasossa 4 ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen kattaa muut toiminnan kannalta olennaiset turvallisuuden osa-alueet. **Tasossa 5** ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen huomioidaan olennaisena osana työn suunnittelua ja johtamista.

Fc. Onnettomuustilanteen edellyttämä turvallisuusosaaminen

Lainsäädännön vaatimustasolla (Taso 3) turvallisuusosaamisen tulee kattaa myös toiminta tunnistetuissa onnettomuustilanteissa, joita ovat:

- Tulipalo
- Sairauskohtaukset ja tapaturmat
- Luonnononnettomuudet
- Vesivahinko ja sähkökatko
- Ulkoiset vaaratilanteet (lähialueen tulipalo, kemikaalionnettomuus)
- Poikkeusolojen (sotatila ym.) aiheuttamat riskit
- Muut tunnistetut onnettomuusriskit (esim. kemikaalien osalta ympäristövahinko)

Turvallisuusosaamista voi kasvattaa parhaiten koulutusten ja harjoitusten avulla. Menetelmästä riippumatta olennaista on se, että huomioidaan sekä onnettomuuksien ehkäiseminen että toiminta onnettomuustilanteen aikana.

Kohta Fa. käsittää turvallisuusviestinnän sisällöt ja menetelmät. Tässä kohdassa Fc. arvioidaan menetelmillä saavutettua osaamista. Osaaminen on riittävää, kun toimintavalmius tunnistetuissa onnettomuusriskitilanteissa on osa arkipäiväistä osaamista. Erityisvastuisiin nimetyillä henkilöille (Aa. Vastuunjako) tulee olla riittävä osaaminen oman tehtävänsä suorittamiseksi. Vastaava koskee osaamisvaatimusta poikkeuksellisten erityisriskien kohteissa (esim. tuotantolaitokset, joissa käsitellään vaarallisia kemikaaleja).

Tasossa 2 onnettomuustilanteen edellyttämässä turvallisuusosaamisessa on yksittäisiä ja selkeitä puutteita. Tällaisia ovat esimerkiksi, jos jokin tietty osa henkilöstöstä ei hallitse suunniteltuja toimintamalleja tunnistetussa riskitilanteessa. **Tasossa 1** turvallisuusosaamisen puuttuminen on niin merkittävää, että toiminta onnettomuustilanteessa ei onnistu. Tämä ilmenee esimerkiksi, jos merkittävä osa henkilöstöstä ei hallitse suunniteltuja toimintamalleja tunnistetussa riskitilanteessa.

Tasossa 4 turvallisuusosaaminen kattaa toiminnan muita turvallisuuden osa-alueita uhkaavissa riskitilanteissa. **Tasossa 5** henkilöstöllä on valmiudet toimia organisaation kannalta vakavassa kriisitilanteessa.

AUDITOINNIN / ITSEARVIOINNIN HAVAINNOT JA PISTEYTYS

Katso käyttöohje s.3. Kirjaa oheiseen taulukkoon jokaisen kriteerin keskeinen havainto ja tulos. Laske jokaisen osa-alueen tulos kriteerien keskiarvosta normaaleja pyöristyssääntöjä noudattaen.

OSA-ALUE/KRITEERI	Keskeinen havainto	1-5	OSA-ALUE/KRITEERI	Keskeinen havainto	1-5
A: Turvallisuusjohtaminen	Osa-alueen tulos		D: Rakenteellinen paloturvallisuus	Osa-alueen tulos	
Aa Vastuunjako			Da Onnettomuuksien syntymisen ehkäiseminen		
Ab Omatoiminen valvonta			Db Poistumismahdollisuuksien turvaaminen		
Ac Turvallisuuspuutteisiin reagoiminen			Dc Onnettomuuksien vaikutusten rajoittaminen		
B: Onnettomuusriskienhallinta	Osa-alueen tulos		E: Turvallisuustekniikka	Osa-alueen tulos	
Ba Riskien tunnistaminen ja arviointi			Ea Onnettomuuden havaitseminen ja siitä varoittaminen		
Bb Riskienhallintakeinot			Eb Alkusammutusvalmius		
Bc Riskienhallinnan dokumentaatio			Ec Onnettomuustilanteen aikana käytettävä turvallisuustekniikka		
C: Turvallisuuteen liittyvät asiakirjat	Osa-alueen tulos		F: Turvallisuusviestintä ja -osaaminen	Osa-alueen tulos	
Ca Pelastussuunnitelma			Fa Turvallisuusviestintä		
Cb Muut turvallisuuteen liittyvät asiakirjat			Fb Ennaltaehkäisevä turvallisuusosaaminen		
Cc Asiakirjojen ajantasaisuus ja käytettävyys			Fc Onnettomuustilanteiden edellyttämä turvallisuusosaaminen		

Kainuun pelastuslaitos
Opintie 1
87100 Kajaani